

- зкладах освіти / О. В. Биковська // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – К. ; Запоріжжя, 2001. – Вип. 21. – С. 242–245.
3. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України. – 2000. – 2 серпня (№31). – С. 8.
4. Суценок Т. І. Позашкільна педагогіка: навч. посіб. / Т. І. Суценок. – К.: ІСДО, 1996. – 144 с.
5. Інтернет ресурс: <http://www.kpi.kharkov.ua>

Людмила Бабенко
(Полтава, Україна)

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЧЛЕНІВ ГУРТКА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ З ВИВЧЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ

Проблема духовності є особливо актуальною для молодшої Української держави. Практичне втілення вона знаходить через механізми освіти, від якості та впливовості якої залежить моральний, культурний, інтелектуальний рівень народу, ставлення до нього у світі.

Підґрунтям національного виховання є етнопедагогіка (народна педагогіка) - наука про досвід народу у справі виховання молоді. Використання досвіду є цінним джерелом для відродження й становлення національного виховання на сучасному етапі.

Національна система виховання створює всі умови для того, щоб розкривався природні задатки, формувалися нахили, здібності, вироблялося творче, самобутнє світобачення кожної особистості, реалізовувався її творчий потенціал. Глибоке знання учнями творчих умінь рідного народу, його творчої спадщини стимулює пробудження в них творчих задумів, поривань і їх практичну реалізацію. Тому система компонентів народної духовності, шляхи і засоби їх формування мають визначати сутність і зміст національної системи виховання.

Підвалини національного виховання було закладено видатними українськими вченими минулого (Г. Сковорода, К. Ушинський, С. Русова).

На сучасному етапі різні аспекти національного виховання досліджуються в працях багатьох вітчизняних вчених: теоретико-методологічні основи проблеми в умовах державотворення (П. Щербань, О. Вишневський, П. Ігнатенко, І. Підласий, Б. Ступарик); громадянська складова національного виховання (К. Чорна, Ю. Руденко, О. Сухомлинська, Л. Крицька, Н. Косарева, В. Поплужний, Ю. Завалевський, Л. Пічуркіна-Шумейко); роль патріотизму у національному вихованні (В. Кіндрат, Б. Кобзар, Р. Петронговський, В. Каюков, В. Коваль, М. Павленко, В. Герасимчук); особливості народознавчого підходу до виховання підростаючого покоління (М. Стельмахович, Г. Васякович, П. Черніков, Н. Лисенко, В. Лаппо, О. Будник).

Процес розвитку національної самосвідомості громадян України у наш час набув особливого значення; він потребує глибокого вивчення. Нині, у час

зростання національної самосвідомості етнокультурні проблеми набули актуальності й гостроти. Це пов'язано з тими історико-культурними, соціально-економічними й суспільно-політичними процесами, які відбуваються нині у країні. На цьому етапі одним із важливих завдань сучасної освіти є науково-педагогічне вирішення проблеми виховання національної самосвідомості в учнівській молоді. Її вирішення потребує створення чіткої системи виховання учнів як у загальноосвітній школі, так і в позашкільних навчальних закладах.

Засоби національного виховання – надбання матеріальної та духовної культури (художня, наукова література, радіо, телебачення, Інтернет, предмети образотворчого, театрального, кіномистецтва тощо); форми і види виховної роботи (збори, бесіди, конференції, гуртки, ігри, спортивна діяльність), які задіюють під час використання певного методу. Дієвість методів виховання залежить і від того, наскільки у виховному процесі задіяна праця молодої людини над собою, природа, надбання національної культури (казки, легенди, колискові пісні, обряди, звичаї та ін.).

Національна система виховання створює всі умови для того, щоб розкривався природні задатки, формувалися нахили, здібності, вироблялося творче, самобутнє світобачення кожної особистості, реалізовувався її творчий потенціал.

Позашкільна освіта й виховання є складовою системи безперервної освіти. Вона історично базується на традиціях виховання особистості, що їх сформували представники різних національних спільнот України, і є сприятливим соціокультурним середовищем для проведення різнопланової виховної роботи, в тому числі й виховання в учнів національної самосвідомості. Значення позашкільної роботи у розвитку особистості посилюється тим, що вона сприяє вихованню не лише духовності й моральності, задоволенню різнобічних інтересів, а й стимулює творчий розвиток, виховує позитивне ставлення до національних і загальнолюдських культурних цінностей.

Окремі аспекти і напрями позашкільної освіти і виховання, проблеми організації виховного процесу в позашкільних навчальних закладах розкрито в роботах О. Биковської, В. Вербицького, Т. Гавлітіної, Л. Ковбасенко, О. Литовченко, В. Мачуського, Р. Науменко, В. Редіної. Розглядаючи фундаментальні положення психолого-педагогічної науки, ми спиралися на праці І. Беха, В. Рибалки, Г. Пустовіта, А. Сиротенка, Т. Сущенко. Однак вказані праці не цілком розкривають проблему виховання національної самосвідомості учнів у позашкільних навчальних закладах.

Причина цього відсутність єдиних науково обґрунтованих підходів до виховання національної самосвідомості у позашкільних закладах, що не дає змоги у повному обсязі використати можливості національного виховання молоді. Практика виховання національної самосвідомості дітей потребує науково-теоретичного забезпечення, обрання пріоритетних напрямів, змісту, форм, методів і засобів виховного впливу на особистість учня.

Мистецтво має унікальні можливості впливу на людину, тому художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як унікальний засіб собістисного розвитку школярів на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів.

Мета художньо-естетичного виховання полягає в тому, щоб у процесі сприймання, інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої дійсності до самореалізації, потребу в духовому самовдосконаленні.

Дану проблему досліджували Т.В. Кара-Васильєва, О.Р. Тищенко, Е. Литковець та інші. Вони наголошували, що знайомство з творами народної творчості пробуджує в учнів перші яскраві образні уявлення про Батьківщину, її культуру, сприяє вихованню патріотичних почуттів, залучає до світу прекрасного. Твори народного мистецтва можуть відіграти значну роль у розвитку художньо-творчих здібностей учнів, їхньої уяви, ініціативи, а також художнього смаку та індивідуальних художніх нахилів.

Вишивка – поширений вид декоративно-прикладного мистецтва. Цей вид мистецтва виник давно, його корені сягають у глибину віків.

Дані археологічних розкопок дозволяють стверджувати, що початки мистецтва вишивання на території, яку займає сучасна Україна, сягають сивої давнини, і розвиток його не переривався ніколи, починаючи з незапам'ятних часів, і триває і сьогодні.

Прийоми вишивання, узорі та кольорові співвідношення вдосконалювали із покоління в покоління. Поступово відбиралося усе найкраще та створювались неповторні візерунки з характерними національними рисами.

Процес вишивання неповторний і захопливий для учнів, що допомагає їм збагнути менталітет свого народу, його неповторність, сприяє розвитку творчої особистості дитини. Він розкриває естетичний смак, привчає до охайності, ретельності, прищеплює любові творче ставлення до праці, формує певні уміння і навички, які можуть знадобитися як у професійній діяльності, так і в побуті. Через пізнання традиційного народного мистецтва вишивки, як історико-культурної спадщини народу учні усвідомлюють свої взаємозв'язки з нацією, державою.

Виховання естетичного смаку в гуртках декоративно-прикладного мистецтва має йти через розуміння учнями художніх і технологічних можливостей оброблюваних матеріалів, що накладає свій відбиток на рішення образу. У процесі творчої діяльності в галузі декоративно-прикладного мистецтва учні повинні зрозуміти, що кожен матеріал вимагає лише йому властивою декоративної трактуванні і узагальнення.

Завдання керівника - направляти процес відбору можливих композицій для перекладу в матеріал. Діти повинні засвоїти, що і як можна зробити в тій чи іншій техніці. Для цього необхідні наочні посібники – зразки. Робота за зразками дозволяє на початковому етапі освоїти технологію, пізнати декоративні та технологічні можливості того чи іншого матеріалу.

Дуже багато чого залежить від першого завдання, яке керівник запропонує гуртківцям. Воно повинно бути зрозумілим, доступним для виконання, цікавим за декоративним результатами. Бажано, щоб перше завдання було невеликим за обсягом і щоб його можна було виконати за одне-два заняття.

Керівник гуртка повинен мати на увазі, що на виконання завдання загального характеру кожному з учнів буде потрібно різний час. Поки один ледь завершить першу композиція, інший встигне зробити дві-три роботи. У цьому специфіка індивідуально-творчої діяльності в гуртку.

З самого початку треба привчати гуртківців до самостійної роботи. Отримавши від вчителя малюнок першого завдання, учень повинен самостійно перевести його на обраний матеріал і приступити до роботи. Використання зразків можливо на стадії загального ознайомлення зі специфікою того чи іншого виду декоративно-прикладного мистецтва. Надалі головною стає самостійна творча робота учнів.

Для реалізації шляхів розвитку творчих здібностей ми повинні таким чином організувати гурткові заняття, щоб учні постійно знаходились в ситуації вирішення творчих завдань, тобто створювати проблемні ситуації. Проблемні ситуації виникли в результаті спонукання учнів до висунування гіпотез, попередніх висновків, узагальнень. Будучи складним прийомом розумової діяльності, узагальнення припускає наявність умінь аналізувати явища, виділяти головне, абстрагувати, порівнювати, оцінювати, визначити поняття.

Найбільший ефект при проблемному навчанні дають завдання, які передбачають відкриття у нових учнів причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей, загальних принципів вирішення цілого класу задач, в основі яких лежать невідомі суб'єкту відносини між певними компонентами досліджуваних конкретних ситуацій. Вибір завдання-проблеми залежить і від наявності у школярів вихідного мінімуму знань або можливості за відносно короткий термін до постановки проблеми ознайомити гуртківців з необхідними для самостійного рішення завданнями. Разом з тим треба пам'ятати, що ці знання повинні служити основою для пошуків шляху рішення, а не наводити, не підказувати цей шлях, інакше завдання не буде проблемним.

Найбільш ефективний засіб для створення проблемних ситуацій – використання протиріч, конфлікту між засвоєними знаннями, знайомими способами вирішення певного класу задач і тими вимогами, які нове завдання.

Завдання-проблеми ставлять учня в умови невизначеності, і наявність помилок тут цілком можлива. Такі помилки не страшні, якщо викладач зверне увагу школярів на них і доможеться розуміння тих причин, які породили помилки, і способів їх подолання.

Основний шлях до відкриття нового для людини способу вирішення проблем – «аналіз через синтез». Він передбачає включення які в умові

завдання основних та виводяться з них проміжних даних у все нові і нові системи зв'язків, завдяки чому в них виявляються не виділені раніше властивості, відносини, розкриваються можливості їх використання для досягнення мети.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Концепція художньоестетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексна програма художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних закладах. – Київ, 2000.
2. Кулішенко Л. Інформаційна модель національного виховання (на матеріалі сучасної педагогічної преси) / Л. Кулішенко // Вісник Сумського державного університету. Серія філологічні науки – Суми: Вид-во СумДУ, 2006. – 3 (87). – С. 43–49.
3. Ничик Л. Проблема національного виховання на сторінках журналу «Рідна школа» / Л. Ничик // Вісник Сумського державного університету. Серія філологічні науки – Суми: Вид-во СумДУ, 2004. – № 1(60). – С.179–185.
4. Раценко А.В. Формування національної самосвідомості як важливе завдання позашкільної освіти / А.В. Раценко // Гуманістично спрямований виховний процес і становлення особистості (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді). – Зб. наук. пр. – К.: ВіР Інсайт, 2001 – Кн. I. – С. 333–339.
5. Раценко А.В. Сучасні проблеми національного виховання в умовах позашкільних закладів / А.В. Раценко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Зб. наук. пр. – К.– Житомир: Вид-во Волинь, 2003. – Кн. I. – С. 307-312.
6. Раценко А.В. Виховання національної самосвідомості учнів у позашкільних навчальних закладах / А.В. Раценко // Позашкільна освіта та виховання – 2007. – № 1 – С. 31–36.
7. Хворостів, А. С. Декоративно-прикладне мистецтво в школі: посібник для вчителів // Хворостів, А. С. – М.: Просвещение, 1981. – 175 с..

*Наталія Комарницька
(Полтава, Україна)*

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕКОРУВАННЯ ВИШИВКОЮ КОМПОНЕНТІВ СУЧАСНОГО ЖІНОЧОГО ОДЯГУ

Вишиванка – це дійсне відображення української душі, пронизане духовним змістом старовинних орнаментів. Мовою візерунків наші пращури створювали захист навколо тих кого вони любили, передавали благословіння і втілювали прохання про добру долю для своїх близький людей. Для багатьох людей України вишита сорочкає символом їхнього народу, рідного краю, батьківської оселі, тепла материнських рук.Своїми роботами ми прагнемо звернути увагу людей на їх внутрішній світ, їхнє коріння, торкнутися світлих струн в душі кожного хто прагне не втратити зв'язок із мудрістю та добротою свого народу.

Сучасна українська вишивка – один з найбільш улюблених видів